

2016-10-27

KUVAILEVAN METATIEDON ASiantuntijaryhmän kokous

Aika: 27.10.2016 klo 10.16-15.40

Paikka: Helsinki: Kansalliskirjasto, Leipätehdas, huone Kumina (V620)

Läsnä: Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Ulla Ikäheimo (Kansalliskirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto, puheenjohtaja), Mervi Kivirinta (Diakin kirjasto), Mirja Lampola (Aalto-yliopiston kirjasto), Eeva-Riitta Peltonen (Tampereen kaupunginkirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto), Kukka-Maritta Taskinen (Savonia-amk, sihteeri) ja Kiti Vilki-Eriksson (Kansalliskirjasto)

Kutsuttuna asiantuntijana: Anneli Renfors (BTJ)

Poissa: Anne Andersson (Åbo Akademis Bibliotek), Jaana Uurasjärvi (Eduskunnan kirjasto)

Esityslista

1. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja 8.9.2016 hyväksyttiin.

2. Ilmoitusasiat

Alephin "alakerrassa" Tag Information kohdasta "Sovellusohje"-linkki on päivitetty viittaamaan MARC21 (RDA)-sovellusohjeeseen aiemman ISBD-version sijaan. [MARC 21 -sovellusohje \(RDA\)](#)

Kansalliskirjasto on avannut kirjastojärjestelmien poimintaluettelointirajapinnat vapaaseen käyttöön 30.9.2016. Kirjastot voivat nyt vapaasti poimia kuvailutietoja metatietovaranto Melindasta, Suomen Kansallisbibliografia Fennicasta, kotimaisesta artikkeliviitetietokanta Artosta sekä Suomen kansallisdiskografia Violasta. Rajapintojen käyttö on tähän asti edellyttänyt sopimusta Kansalliskirjaston kanssa sekä maksua niiden käytöstä. Nyt ne ovat kenen tahansa käytettävissä eikä erillisiä sopimuksia enää tarvita. Poimintaluettelointiin käytetään Z39.50- ja SRU-rajapintoja, joiden kautta kirjastot voivat noutaa yksittäisiä kuvailutietoja tai pieniä tietuejoukkoja tietokannoista. Rajapintojen kautta bibliografiset tietueet ovat saatavana perinteisessä MARC-vaihtomuodossa sekä MARCXML-muodossa. Rajapintojen käyttö vaatii kirjastojärjestelmäosaamista, ja niitä ei ole suunniteltu laajan yleisön käyttöön. Toisin kuin esimerkiksi OAI-PMH-tyyppiset rajapinnat, poimintaluettelointirajapintoja ei myöskään ole suunniteltu tietueiden laajamittaiseen lataukseen. Ohjeet rajapintojen käyttöön löydät [Melindan asiakaswikistä](#).

Sanasto- ja ontologiapalvelu Fintoon on ilmestynyt syksyn uutuuksena Suomalainen esityskokoonpanosanasto (SEKO): <https://finto.fi/seko/fi/>

Kirjastojärjestelmien yhteisen Katve-töryhmän [kokouspöytäkirja 20.9.2016](#) sisältää ajankohtaisia järjestelmäasioita.

Ulla Ikäheimo osallistui [DC-2016-kongressiin](#) 13.-16.10. Kööpenhaminassa. Aiheina oli mm. linkitetty data, kontrolloitujen sanastojen käyttö, automaattinen indeksointi ja tunnisteet. The death of the library catalog? -sessiossa todettiin, että painetun aineiston **luetteloinnin** vähetessä monipuolisen **metatiedon** tuottamisen merkitys kasvaa. Kontrolloidut sanastot ja tunnisteet ovat yhä tärkeämpiä.

[Talonmiehen tuokio 7](#), 1.12. klo 14-15.

AMK-kirjastojen kuvailun kehittämispäivä 13.12.2016.

3. Finna kokouksen aiheena - joulukuun kokous

14.12.2016 on Sisällönkuvailuryhmän ja Kumean yhteinen Finna-päivä. Hahmotelimme päivän sisältöä Kumean näkökulmasta. Toivomme Finnan edustajilta alustusta Finnan haisuista sekä esittelemme case-tapauksia kuvailun ja haun/näyttöjen suhteista. Lähetämme Finnalaisille myös ennakolta kirjastojen kysymyksiä, jotka ovat tulleet Kumealle. Ulla Ikäheimo sopii käytännön järjestelyistä Finnalaisten kanssa.

4. MARC21-sovellusohjeen ja työohjeen (painettu monografia) RDA-päivitys

- Lukuun RDA 11.6.1.3 on lisätty seuraava suomalaisten kirjastojen linjaus: Konferenssin tms. numero merkitään arabialaisin numeroin. Linjaus tulee näkyviin RDA Toolkitiin lokakuun päivityksen myötä 18.10. Kenttiin 110 ja 111 on korjattu tieto numeron merkitsemiseksi.
- 534 ja 775 -kenttien käyttö: Käytetään rakenteistettua kuvailua, jolloin viittaukseen käytetään kenttää 775. Yleisen huomautuksen voi kirjata kenttään 534.
- RDA työohje: elokuvat + [linkki pikaohjeeseen](#)
 - > Asia siirretään lausuntokierrokselle ja aiheeseen palataan seuraavassa kokouksessa.
 - [Elokuvat_RDA_ohje](#) (tarkempi ohje)
- RDA työohje konsolipelit + [linkki ohjeeseen](#)
 - > Asia siirretään lausuntokierrokselle ja aiheeseen palataan seuraavassa kokouksessa.
- MusaMelindan [musiikkiaineiston pikaohje](#) on valmistunut.

- Sovellusohjeen kenttään 243 on lisätty tarkennus koskien vakiintunutta kokoavaa nimekettä. Tarkennus on lisätty myös RDA-työohjeeseen (painettu monografia, 2.1 versioon) kenttään 240.
- Kenttään 264 jc on lisätty ohjeistusta, miten toimitaan virheellisen julkaisu/tuotantovuoden kanssa.
- Kenttiin 100 ja 110 on muutettu tieto "kolmen sääntö" -kirjauksesta.
- Standardin tunnuksen tallentamisesta kenttään 246 on tehty tarkennus esimerkein.
- Kentän 245 jc vastuullisuusmerkintöön on lisätty roolien selkeyttämiseen liittyvä ohjeistus.
- Kentän 700 lt osakenttään on lisätty ohje artikkelin merkitsemisestä.
- Kenttään 490 on lisätty ohje sarjan nimekkeen puuttumisen merkitsemiseen.
- 100-kentän 0-osakenttään on lisätty esimerkki linkistä auktoriteettitietueeseen.
- Sovittiin, että Ville Huhtala vertaa pöytäkirjaan kirjatut kohdat Marc21-sovellusohjeeseen (RDA) ja korjaa tarvittaessa.

5. Aleph/Voyager

- Pitkään käytössä ollut Voyagerin versio 8.1.1 päivitetään joulun välipäivinä versioon 9.2.1. Työn tekee CSC ja se aloitetaan keskiviikkona 28.12. Yksittäisen tietokannan osalta päivitys vie päivän tai pari kannan koosta riippuen. Yhteensä aikaa on varattu 8.1. saakka.
- Mikäli kirjastot haluaa RDA-konversion jälkeiset korjausajot paikallistietokantaansa, yhteydenotto asiasta Tuomo Virolaiseen.
- Primääriluetteloinnin tilastointi 2017. Käytetäänkö edelleen kentää 579 vai 040?
> Ulla Ikäheimo valmistelee asian Markku Laitisen kanssa. Asia tuodaan käsiteltäväksi seuraavassa kokouksessa.
- Alephin sisältövaihtoehtoihin on tehty päivityksiä seuraavien kenttien osalta:
 - 546 osakenttä ja Huomautus kielistä:
Lisätty Metatietosanaston fraasit: <http://finto.fi/mts/fi/page/m1282> .
 - 246 osakenttä ji:
Lisätty: Alanimeke takakannessa, Nimeke kannessa, Nimeke selässä. Standardin numero muutettu muotoon Standardin tunnus.
 - 243 osakenttä ja:
Lisätty: Esseet, Kirjeet, Libretot, Novellit, Näytelmät, Proosateokset, Puheet, Romaanit, Runot, Sanoitukset ja Teokset.
- Mahdollisuudesta lisätä Alephin tietuetarkastimeen huomautus 008-kentän vuosiluvun puuttumisesta on lähetetty kysely Ex Librikselle.
- BookWhere konversio:

Ongelmana on se, että lähtödata on niin vaihtelevaa ja monikielistä, RDA:lla ja ISBD:llä tehtyä ym. Parhaiten konvertoituu englanninkielinen RDA-tietue. Pari kysymystä teille, jotka poimitte ja kuvaillette koko ajan:

1. Olisiko parempi jättää 260-kenttä konvertoimatta kokonaan, niin kuin tehtiin RDA-konversiossa – vai yrittää tehdä 264, joka usein on sinne päin ja vaatii joka tapauksessa tarkistamisen? Nyt konversiossa muodostuu joissain tapauksissa sekä 260 että 264.
> BookWhere-konversio on tarkoitettu yksittäisten tietueiden poimimiseen. Konversiossa toivotaan, että 260 konvertoidaan 264:ksi ja että konvertoidussa tietueessa ei olisi sekä 260 että 264 kenttiä.

Nyt 040-kenttään tulee kielikoodiksi "mul" (onko OK?) ja osakenttään e "rda". Osakentät ja ja jd poistetaan vanhan säännön mukaan. On toivottu, että ja-osakenttä jäisi ja kirjastot sitten itse lisäävät jd-osakentän. Varmaan ja kannattaakin jättää. Sitten tuo rda-merkintä: tietue on usein hybridi heti konversion jälkeen ja kuvailija tekee siitä rda-tietueen. Onko parempi itse lisätä je rda, kun tietue on valmis – vai valmiina konversiossa?
> Tietueeseen jätetään kielikoodi "mul". Osakenttä "ja" säilytetään. Toivotaan, että osakenttä "jd" tulee konversiossa tyhjänä kenttänä, johon kuvailija voi lisätä oman ISIL-tunnuksensa. Konversiossa tulee automaattisesti je-osakenttä.
2. 300-kentässä on kaikenlaista väritysluennetta, esim. col. ill., zahl. ill. Samoin funktioissa saattaa olla listoilta löytymättömiä englanninkielisiäkin versioita (author of introduction → kirjoittaja of introduction). Noita väritys- ym. lyhenteitä on täällä rule-tiedoston alussa https://github.com/NatLibFi/USEMARCON-BOOKWHERE-RDA/blob/d4db5a727a0210f4a9dc31eb44ec8dde18585729/bw_rda.rul Kommentteja? Tuolla on joitain 300-kentän ilmauksia, joita ei löydy metatietosanastosta, kuten chiefly colored /chiefly col. joka on nyt "pääosin värillisiä". Kannattaako näitä lisätä vai raakkaavatko kuvailijat meillä ei-käytettyjä juttuja pois?
> Merkinnöissä on sen verran variaatiota, että millään konversiolla ei pystytä kaikkea korjaamaan. Kuvailijan täytyy tarkistaa kuvitustiedot

Kuvailijan täytyy aina tarkistaa tietue ja korjata se sääntöjen mukaiseksi. BookWhere-konversio on vain apuväline, joka ei poista kuvailijan vastuuta tarkistaa tietue. Kaikkea mahdollista ei voi konversiolla korjata.

6. Kirjastojen kysymyksiä

- 1) Kysymys: 490-kenttä ja artikkeli

Sovellusohjeessa: "Kenttä 490 on kuvailutietoa ja siihen tallennetaan **se sarjan nimenmuoto, joka on julkaisussa**. Kentässä 490 ei ole ohitusindikaattoria, joten nimekkeen alussa olevaa artikkelia ei tallenneta"

490-kentässä ei ole ohitusindikaattoria, koska kenttään merkitään kuvailutietoa (tässä merkityksessä: ei-hakutietoa), joten ohitusindikaattoria ei tarvita. Auktorisoitu hakutieto voidaan merkitä 8xx-kenttiin.

Muulla maailmassa artikkeli yleisesti merkitään, vrt. esim. OCLC-ohje: <https://www.oclc.org/bibformats/en/4xx/490.html> Ei siis näyttäisi olevan mitään varsinaista syytä jättää aloittava artikkeli merkitsemättä 490-kenttään tai ruveta poistamaan artikkeleita kopioiduista tietueista

Voisiko KUMEA päivittää ohjettaan?

Vastaus: Sarjan nimen alussa oleva artikkeli merkitään, mikäli tiedonlähteeseen artikkeli on kirjattu. Jälkikäteen tietueita ei tarvitse muuttaa. Sovellusohjetta on päivitetty.

2) Kysymys:

Uudistettu painos (sama ISBN): sama vai eri tietue?

Luetteloitavana on uudistettu painos julkaisusta, joka on julkaistu samalla ISBN:llä kuin ensimmäinen painos, mutta painokset ovat ilmeisesti varsin erilaiset. Sivujen määrissä selvä ero (vanhan 50 vrt. uuden 84 s.) ja esipuheessa puhutaan uudistetusta laajemmasta painoksesta, mutta julkaisija on pitänyt saman ISBN-numeron. Itse en ole nähnyt tuota vanhempaa painosta, joten en voi suoraan verrata, että mitä kaikkea on muutettu.

Miten tällainen kuuluisi luetteloida, tehdäänkö uusi tietue? Tällä hetkellä Melindan tietueessa on 500-kentässä huomautus toisesta täydennetystä painoksesta eli ilmeisesti nykyisen tietueen alla on jo molempia painoksia, mutta erilliset tietueet tuntuisivat järkevämältä. Olisiko jokin selkeä sääntö tai suositus olemassa? Jos tehdään uusi tietue, merkitäänkö ISBN toisen painoksen kohdalla virheelliseksi?

Melindan 006771921, Ryhmäilmiö : ryhmänohjaajan käsikirja ammatillisiin oppilaitoksiin / Anni Selin, Antti Maunu, Kim Kannussaari ; [kuvitus ... Mikko Hiltunen]. [Helsinki] : EHYT, 2014. ISBN 978-952-6661-55-1

Uudempi 2015 painos verkkoversiona: http://www.ehyt.fi/sites/default/files/Ryhmailmio_verkko.pdf

Vastaus: Tehdään uusi tietue, jos sisältö on muuttunut. Kirjassa virheellisesti oleva ISBN-numero merkitään 020 osakenttään \$z.

3) Kysymys

Meidän toivomus on, että tietueissa olisi aina ensin ysa-asiasanat ja sen jälkeen vasta allärsit. Ilmeisesti joskus on ohjelmallisesti muutettukin näin, mutta ruotsinkieliset laittavat usein omat asiasanat ensimmäiseksi. Finnassa näytetään aluksi vain tietty määrä asiasanoja, sen jälkeen pitää klikata saadakseen niitä enemmän näkyviin. On vähän ikävää, että vain ruotsinkieliset näkyvät.

Vastaus: Asiaa käsitellään tarkemmin joulukuun kokouksessa.

Vaihtoehtoisesti kysyjä voi järjestää sisällönkuvailukentät omassa tietokannassaan haluamaansa järjestykseen.

4) Kysymys

Miten toimitaan kun on kaksi/useampia niteitä ja niillä yhteinen ISBN-numero? Tuleeko yksi kuvailu ja 300 kentässä merkintä niteistä (sivuista) vai voiko tehdä jokaiselle oman tietueen? Melindassa on kuvailu kokonaisuudesta, sillä on useita omistavia kirjastoja.

esim. [Characterization of materials](#) (0-471-26882-8)

Yksi tulkinta: Kun niteillä on sama ISBN niistä on vain yksi bibliografinen kuvailu. Kyseessä on vanha hybriditietue.

Tietueessamme on 300 kentässä maininta 2 v. -> varasto- ja nidetiedoissa on sitten osakohtainen merkintä.

Tässä yksi tulkinta: jos luettelointi tehtäisiin RDA:n mukaan, niin 300-kenttään tulisi: 2 nidettä (xvi, 1392 sivua). Mutta koska tietue on hybridi, niin 300-kentässä on 2 v. (xvi, 1392 s.). Kahta bib-tietuetta ei kuulu tehdä, vaan nuo kaksi eri volyymia ilmaistaan Holdings/Item -tietueissa.

Näkemykseni mukaan tässä tapauksessa ei tulisi tehdä niteistä omia tietueitaan. 020-kentässä voisi olla osakenttä q, jossa merkintä (koko teos) Mahtanen olla oikeassa?

Meillä UEF-Finnassa ei edelleenkään pysty asiakas tekemään itselleen haluamaansa osaan varausta, jos osat ovat samassa marcissa. Nidekohtainen varaus ei onnistu. UEF-Finnassa pystyy paikalla olevaan niteeseen hyllystänoutopyynnön kyllä kätevämminkin nyt tekemään, mutta lainassa olevaan ei voi itse tehdä varausta. Lainaus moduulin kautta toki voi virkailija sen tehdä, mutta meidän kirjastossamme tästä tuli palautetta asiakkailta.

Hyvä olisi kuulla tietysti virallinen kanta asiaan, ja tässä tapauksessa erityisesti kun osilla ei ole omaa isbn-numeroa.

Vastaus:

Aineiston käsittely riippuu valitusta kuvailutavasta: [RDA 1.5 Kuvailutapa](#). Valittavana on kaksi kuvailutapaa: kokonaisuuden kuvailu (RDA 1.5.2) ja analyttinen kuvailu (RDA 1.5.3). Molemmat kuvailutavat ovat oikein, vaikka saattavatkin johtaa tuplatietueelta vaikuttavaan tilanteeseen Melindassa tai muussa tietokannassa.

KOKONAISUUDEN KUVAILU

Esimerkki. Kokonaisuuden kuvailu

020 ## 1a 0-471-26882-8

245 00 1a Characterization of materials / 1c Elton N. Kaufmann, (editor-in-chief).

300 ## 1a 2 nidettä (xvi, 1392 sivua)
Ei erottuvia osan nimekkeitä, ei 505-kenttää

ANALYYTTINEN KUVAILU

Sekä laajemman aineiston että osan jne. nimekkeen tiedonlähteen oltava sama (esiinnyttävä samalla nimiöisivulla)

Esimerkki A). Osan, lohkon tai supplementin nimeke riittää identifioimaan aineiston (RDA 2.3.1.7.2)

020 ## 1a 0-471-26882-8 **1q** kokonaisuus

245 00 1a *Volume 1* / **1c** Elton N. Kaufmann, (editor-in-chief).

300 ## 1a <x sivua>

490 0# 1a Characterization of materials

Ei NÄIN; osan nimeke on riittämätön aineiston identifioinnissa

Esimerkki B). Osan, lohkon tai supplementin nimeke ei riitä identifioimaan aineistoa (RDA 2.3.1.7.1)

020 ## 1a 0-471-26882-8 **1q** kokonaisuus

245 00 1a Characterization of materials. **1n** Volume 1 / **1c** Elton N. Kaufmann, (editor-in-chief).

300 ## 1a <x sivua>

020 ## 1a 0-471-26882-8 **1q** kokonaisuus

245 00 1a Characterization of materials. **1n** Volume 2 / **1c** Elton N. Kaufmann, (editor-in-chief).

300 ## 1a <y sivua>

5) Kysymys

Lisäilen low tägejä Talentumin verkkokirjojen tietueisiin (luetteloitu päivittyvinä aineistoina). Voiko uuden ISBN-tunnuksen lisätä tällaiseen tietueeseen vai pitäisikö tehdä uusi kuvailu? Päivitysvien aineistojen tietueisiin on lisätty uudet ISBN-tunnukset, kun kustantajat ovat vaihtuneet – voiko tätä soveltaa näihin nyt käsillä oleviin?

Vastaus: Voi lisätä

6) Kysymys: Onko poimituille kyrillisille tietueille tarkoitettu RDA:n mukainen usemarcon konversio-ohjelma jo olemassa?

Vastaus: Ei ole.

7) Kysymys: Onko RDA Toolkitille tulossa yhteislisenssihankinta vai hankkivatko kirjastot myös ensivuonna lisenssin itse?

Vastaus: Ei ole suunnitteilla yhteislisenssihanketta

8) Kysymys:

Äänikirjat:

1. 240-kenttä: laitetaanko kaikkiin äänikirjoihin, jotka perustuvat painettuun kirjaan vai ainoastaan silloin, kun kyseessä on käännös?

2. Ovatko kentässä 240 välimerkit ja kenttien järjestys OK?

3. Onko kentässä \$s (versio) termi "Puhe" oikein? Onko sitä edeltävä välimerkki piste "."?

4. Onko MP3 merkintä oikeassa kentässä?

(ks. LC:n mallitietuetta [Records for Non-Musical Sound Recordings](#) [Word : 19 KB])

100 1 \$a Signol, Christian, \$e kirjoittaja.

240 1 4 \$a Une vie de lumière et de vent. \$s *puhe*

245 1 4 \$a Une vie de lumière et de vent / \$c Christian Signol.

100 1 \$a Adler-Olsen, Jussi, \$e kirjoittaja.

240 1 0 \$a Flaskepost fra P, \$l *ranska*. \$s *Puhe*

245 1 0 \$a Délivrance : \$b la troisieme enquête du departement V / \$c Jussi Adler-Olsen ; traduit du danois par Caroline Berg.

300 \$a 2 CD-äänilevyä (8 h 43 min, 8 h 29 min)

336 \$a *puhe* \$bspw \$2 rdacontent

337 \$a audio \$bs \$2 rdamedia

338 \$a *äänilevy* \$b sd \$2 rdacarrier

347 \$a *äänitiedosto* \$b *MP3* \$2 rda

Vastaus: Voidaan käyttää 240-kenttää ja \$l-osakenttää. Voi käyttää myös kenttää 775. Osakenttää \$s ei käytetä.

7. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:40.

8. Seuraava kokous

23.11.2016 klo 10.15-16.00 Kansalliskirjasto, Fabianian kokoushuone.

